

PROF. DR. SELİM ÇETİNER

Sabancı Üniversitesi
selim.cetiner@tematik.com.tr

GDO Karşıtlığının Ağır Bedelli Faydaları

GDO'yla ilgili yapılan yönetmelik değişikliği aslında hiçbir şeyi değiştirmedir. GDO'yu serbestçe kullanılabilecekmiş gibi lanse eden çevreler ise farklı amaçlar için toplumun korkularını kullanıyor.

Geçtiğimiz ayki yazımda, Biyogüvenlik Kanunu uygulama yönetmeliğinde yapılan değişikliğin aslında hiçbir şeyi değiştirmediyini detaylı olarak anlatmıştım. Hal böyle iken, sözde STK sözcüleri hep bir ağızdan “bu değişiklik ile GDOların gıdalarda kullanımının önü açıldı..” meyanında beyanda bulunarak günlerce gazete manşetlerinde kalmayı başardılar.

Gıda mamasında GDO bulunduğu iddiası ile başlayan bu süreçte, televizyon haberlerinde de aynı kişiler aynı dayanaksız iddialarını sürdürdüler. Katıldığım haber programında, ben konuyu kısaca izah edip “aslında yönetmelik değişikliği ile hiçbir şey değişmedi” dedim. Spiker hanım haklı olarak “Peki, nasıl böyle lanse ediliyor? Neden böyle algılanıyor?” diye sorduğunda, benim yanıtlım “Bunu o arkadaşlara sormak lazım, bundan nemalanan çeşitli gruplar var” olmuştu. Bu yazımda, sizlere GDO üzerinde yaratılan karmaşadan kimlerin nasıl nemalandığını, bunun yanında da başta Türkiye ekonomisi olmak üzere bu karmaşanın nasıl kayıplara yol açtığını tekrar özetlemeye çalışacağım. Bu konunun detayları Andrew Apel tarafından yazılan “Tarımsal Biyoteknolojiye Karşı Çıkmanın Ağır Bedelli Faydaları” başlığı ile TarlaSera’da birkaç yıl önce yayımlanmıştı.

Korkular istismar ediliyor

Türkiye’de “GDOya Hayır Platformu” çatısı altında işbirliği yapan muhtelif amaçlı STK’ların söz konusu GDO olunca kendi kuruluş amaçlarını bir yana bırakarak aslında savunmaları gereken bir teknolojiye karşı çıktıklarını ya da temsil ettikleri davaya ihanet eder duruma düştük-

lerini de “STK’lar tarımsal biyoteknolojiye nasıl bakıyor?” başlıklı makalemde ele almıştım.

Bu hatırlatmalardan sonra spiker hanımın sorusunun yanıtına dönecek olursak, televizyonda verdiğim kısa yanıtın ne kadar doğru olduğunu “Yemezler” kampanyasını tekrar başlamasıyla gördük. Dünya çapındaki sözde çevreci kuruluş, insanları cep telefonlarından yine aramaya başladı. “GDO’nun zararlarını biliyorsanız 1’i, bilmeyip öğrenmek istiyorsanız 2’yi tuşlayınız” diyor. Her iki durumda da kredi kartı numaranız istenerek, ayda 20 TL yani yılda 240 TL bağış yapmanız isteniyor. Web sayfalarından izlediğimiz kadarıyla önceki kampanya döneminden bu yana “yemezler” kampanyasına 357.000 kişinin imza verdiği doğru ise ve bunların onda biri kampanyaya yardımda bulundu ise toplanan paranın miktarını siz hesaplayın lütfen. Evet, insanların korkularını istismar ederek milyonlarca lira toplamak kadar kolay bir kazanç kapısı başka hangi meslekte var acaba?

Bu sözde çevreci felaket tellallarının yaptıkları insanların korkularını istismar etmekten başka bir şey değil. Bu örgütlerin gönüllü gibi görünseler de son derece profesyonelce yönetildiklerini bilmekte yarar var.

Üç temel içgüdü

Aslında onlar da Türkiye’de GDO yetiştirilmediğini ve gıdalarda GDO toleransının sıfır olduğunu yani gıdalarda GDO bulunmadığını vatandaşların hepsinden daha iyi biliyorlar. Ama bu konuyu sürekli gündemde tutup, kafaları karıştırmak işlerine geliyor. Bunun da en etkin yolu sürekli gıdalar üzerinden fekalet tellallığı yapmak. İnsanların korkularını istismar etmek tarihin her döneminde siyasetçilerin ve çıkar gruplarının en önemli silahı olmuştur. Thomas Hobbes korku siyasetinin esaslarını 1651’de meşhur Leviathan kitabı ile ölümsüzleştirmiştir ki Leviathan’ın kökeni de Tevrat’a kadar uzanır.

Biliyorsunuz tüm canlılar gibi insanların da üç temel güdüsü vardır: Birincisi korkudur; korkup kendini sakınmalı ki

Yapılan hesaplara göre 2006 yılında GDO karşıtı bu gruplara giden para tarımsal biyoteknoloji şirketlerinin piyasaya sürmeden önce mevzuat gereği 72 GDO üzerinde yaptırdığı güvenlik araştırmalarına eşdeğer.

hayatta kalabilsin. İkincisi beslenmedir; beslenerek yaşamını sürdürebilsin. Üçüncüsü seks ya da cinsel ilişkidir; böylece neslini devam ettirebilsin. Tüm canlıların dişi bireylerinde olduğu gibi annelerde ise dördüncü bir güdü vardır ki o da bebeğini koruyup kollamaktır (Şekil 1).

Özetle, sözde çevreci grupların çevreyle ilgili konulardan uğraşmaktan ziyade “yemezler” kampanyasına yüklenmelerinin özünde insanların bu temel güdülerini istismara yönelik bir strateji yatmaktadır. Görüldüğü kadarıyla bunda da son derece başarılı olup önemli bir gelir kapısı oluşturmuş durumdadırlar.

Uzmanlar bilimsellikten uzak

GDO karşıtlığından nemalanan sadece bu sözde çevreci gruplar değildir. Kendi mesleklerinde ve uzmanlık alanlarında her hangi bir başarısı olmayan, meslekleriyle ilgili bilimsel çalışmalarını makale ya da kitap halinde yayımlama imkanları olmayan hatta uzmanlıklarıyla ilgili bilimsel kongrelerde sunum yapmaları dahi mümkün olmayan akademik ünvanlı bir avuç sözde uzman, sabahtan akşama televizyon programlarında boy gösterip meşhur olma fırsatı bulmaktadır. Bunların bir kısmı ise yayınladığı her kitapla “hay allah” dedirten bir

Fransa enerji üretiminin yüzde 70'inden fazlasını nükleer santrallerden elde eder. Anlaşma gereği Yeşiller GDO'lara karşı her türlü eylemi yapmakta serbesttir, ancak nükleer karşıtı gösteri yapmazlar. Bizde de buna yakın örnekler mevcut.

yayınevinin gözde yazarları olmuş durumda. Kulaktan dolma, internetten toplama ve ağırlıklı olarak da komplo teorileriyle çeşnilentirilmiş gıda konusundaki her iddia anlaşıldığı kadarıyla ilgiyle karşılanıyor ki ardı ardına yeni kitaplar çıkıyor. Tabii bunların bilimsel bir dayanağı olmaması, ne yayınevi editörlerini ne de sayın okuyucuları rahatsız ediyor. Sonuçta “korku” satıyor ve sattırıyor.

Tedbir yerine yasak

GDO karşıtlarının yarattığı bu kargaşadan tabii ki politikacılar ve bürokratlar da sonuna kadar yararlanıyorlar. Ve bu durum sadece Türkiye'ye özgü değil. Avrupa Birliği ülkeleri yanında çoğu gelişmekte olan ülkede, modern biyoteknoloji ürünü GDoların olası risklerini belirleyip ona göre risk idaresi tedbirlerini almak yerine GDoları yasaklayarak güya riski engellemek gibi kulağa hoş gelen ama boş söylemlerle vaziyeti idare etmek hem bürokratların işine geliyor hem de kısa vadeli siyasi çıkar elde ediyorlar.

Bunun en tipik örneği, Sarkozy'nin yeşillerle yaptığı ve Wikileaks belgelerine yansıyan anlaşması. Biliyorsunuz Fransa enerji üretiminin % 70'inden fazlasını nükleer santrallerden elde eder ve fazlasını Almanya dahil komşu ülkelere satar. Anlaşma gereği, yeşiller GDOLara karşı her türlü eylemi yapmakta, hatta Fransızların kendi GDO araştırma talarlarını bile imha etmekte serbesttir. Ancak, anlaşma gereği nükleer karşıtı gösteri yapmazlar. Bu GDO karşıtlığından hem yeşiller hem de Sarkozy kısa süreli yararlar sağlamış hatta GDO karşıtlarının önde gideni Jose Bove Avrupa Parlamentosuna seçilmiştir...Bizde de buna yakın örnekler mevcut ...

GDO karşıtlığı kime yarıyor?

Politikacılar GDO karşıtı gruplara doğrudan para desteği sağlamayı da ihmal etmiyorlar. Örneğin Türkiye'de "canavar domates balonu" turunu finanse edenlerden "Friends of the Earth" örgütünün AB ülkelerinden sadece 2006 yılında aldığı destek 790 milyon avro. AB komisyonunun aynı örgüte 2006 yılında verdiği destek ise 520 milyon avro. Yani GDO karşıtlığı oldukça kârlı bir faaliyet alanı. Yapılan hesaplara göre 2006 yılında bu GDO karşıtı gruplara giden para tarımsal biyoteknoloji şirketlerinin piyasaya sürmeden önce mevzuat gereği 72 GDO üzerinde yaptırdığı güvenlik araştırmalarına eşdeğer.

Apel buradan enteresan bir sonuca varıyor. GDO karşıtlığı aynı zamanda o herkesin nefret ettiği çok uluslu tarımsal biyoteknoloji şirketlerinin de işine yarıyor. Zira güvenlik testleri ne kadar fazla tutarsa, ufak şirketlerin bu pazara girmeleri de o kadar imkansız hale geliyor. Aynı şekilde şu veya bu ülkede, örneğin Türkiye'de sizi çıkıp "hadi kendi GDOumuzu kendimiz geliştirelim" deseniz ve gerçekten bu GDOyu geliştireniz, bu ürünü milyonlarca dolar tutan güvenlik testlerinden geçirerek pazara sürmeniz neredeyse imkansız. Dolayısı ile GDOları piyasaya sürmeden önce mevzuat gereği istenen güvenlik testlerinin detaylı ve yüksek maliyetli olması ancak bu yüksek maliyetleri karşılamaya muktedir çokuluslu şirketlere yaramaktadır. Yani GDO karşıtları, en çok karşı oldukları çok uluslu şirketleri bilerek veya bilmeden desteklemektedirler.

GDO testi ekonomiyi olumsuz etkiliyor

Bu karmaşadan doğrudan nemalanan bir de GDO analiz laboratuvarları var. Hatırlatalım, Türkiye'de Almanya'dakinden fazla GDO analiz laboratuvarı bulunuyor. Bakanlık yetkilileri her fırsatta bilmem ne kadar (en son 39 idi) GDO analiz laboratuvarı olduğunu beyan ediyor. Almanya'da bu işi yapan uluslar arası akreditasyona sahip 3 laboratuvar bulunuyor. İşin en ilginç ve tabii ki trajik yanı, bizimkilerin GDO var dedikleri örnekler yurt dışındaki bu akredite laboratuvarlara gittiğinde örneklerde GDO olmadığı anlaşılıyor. Ne acıdır ki bu vahim gerçeği yetkililer de GDO karşıtı gruplar da görmezden geliyorlar. Onlarca firma da aslında ürünlerinde olmayan GDOların olmadığını ispat edene kadar suçlu damgası yiyorlar.

Neyse, Greenpeace hayırlı bir iş yaptı; Bakanlık laboratuvarlarının çoğunun GDO testi için akredite olmadığını ortaya çıkardı. Aslında, Türkiye'de akredite olduğu iddia edilen laboratuvarların akreditasyonunu veren kurumun GDO akreditasyonu konusunda akredite olup olmadığı da başka yanıt bekleyen bir soru.

Akreditasyon konusu bu şekilde muallakta iken, her gün yüzlerce örnek GDO testine tabi tutuluyor. En basit bir GDO tarama testi 710 TL olduğuna göre harcanan parayı siz hesap ediniz. Bu arada, bu test kitlerinin tamamının yurtdışından ithal edildiğini de unutmayınız. Yani her sene yüz milyonlarca dolar cari açığımıza lüzumsuz bir kambur daha ekliyor.

GDO fobisi organiği arttırıyor

Pekala, GDO karşıtları ve bakanlık yetkililerinin Türkiye'ye sokmamak için can siperane mücadele verdikleri GDOlar şimdiye kadar kime ne zarar vermiş? Defalarca söylediğim üzere AB ülkelerinde 50 GDO insan gıdası ve hayvan yemi olarak kullanılmak üzere risk analizlerini geçip ithal izni almış; ABD'de bu rakam 100'ün üzerinde ve market raflarındaki gıda maddelerinin % 80'inden fazlası GDO içeriyor. Son rakamlara göre dünyada ticarete konu olan soyanın % 99'u ve

mısırın % 83'ü GDO (Şekil 2). AB ülkelerinde, Kanada'da, Amerika'da insanların hayatı bu kadar ucuz mu? Bunların sağlığını düşünen kamu otoritesi hiç yok mu? Son 17 yıldır üretilip tüketilen GDOların insanları üzerindeki olumsuz etkilerini hiç merak eden olmadı mı? Ya da 17 senedir dünyada kimse GDOlardan zarar görmediği halde biz neden deve kuşu misali bu dünya gerçeğini ve bilimsel verileri görmezden geliyoruz? Ve insanların kafasını karıştırarak basit çıkarlar peşinde koşuyoruz?

Bu basit çıkarlar, aslında o kadar da basit değil. Yukarıda bahsettiğim, Andrew Apel'in makalesinde detaylı olarak ortaya konulduğu üzere GDO karşıtlığı bir taraftan tarımsal üretimde yaygın olarak kullanılan tarımsal mücadele ilaçlarını üreten çok uluslu kimyasal ilaç şirketlerine yararken öte yandan toplumda oluşan organik talebi karşılayan organik ürün üreticilerini sevindiriyor. Daha önce de yazdığım üzere tarımda kullanılan pestisitlerden arı olduğuna inanılan (aslında gerçeği yansıtmayan) organik ürünleri üretenler GDO fobisini de pazarlama stratejilerinin parçası haline getirmiş durumdadır. Süpermarketler de İngiltere'deki Sainsbury örneğinden başlayarak bugün Fransa'da doruk noktasına ulaşan GDO karşıtı kampanyalardan fayda sağlayan gruba giriyorlar.

Biyogüvenlik Kanunu düzenlenmeli

Büyük gıda şirketleri yani çokuluslu gıda şirketleri ve onlarla rekabet etmeye çalışan yerel gıda üreticileri de GDOsuz ürün garantisizlikle tüketicilerin gözünde güven sağlamayı pazarlama stratejilerinin odağında tutuyorlar. Hatırlarsanız "yemezler" kampanyası, bunların hep birlikte havlu atıp GDO başvurularını geri çekmelerine yol açmıştı. Ama hala GDO karşıtı grupların hedefi olmaktan kurtulamadılar.

Tabii bunların yanında milyarlarca dolarlık "Helal gıda sertifikası" sektörünün de GDO karşıtlığından önemli bir pay aldığını hatırlatmakta yarar var. Bu işin bayraktarlığını yapan CertID'nin kurucu ortağı Dr. John Fagan'ın aslında Maharishi Mahesh Yogi kültürünün bir müridi olduğunu ve Müslümanlıkla yakın veya uzaktan bir ilgisi bulunmadığını "Ziraat Mühendislerine Veda Mühendisliği" başlıklı yazımda anlatmıştım.

Son olarak, olmayan GDO'lara karşıtı yürütülen bu kampanyaların ve yaratılan kafa karışıklığının Türkiye ekonomisi üzerine getirdiği yılda 1 milyar dolarlık külfeti hatırlatalım. Daha önce defalarca yazdığım üzere yetkililerimiz uluslar arası biyogüvenlik mevzuatı ve AB müktesebatı ile uyumsuz Biyogüvenlik Kanunu ve bunu uygulamak için çıkarılan yönetmelikte ısrar ettikleri müddetçe GDO karşıtları bundan nemalanmaya devam edeceklerdir. Ve bu ısrarcı tutumun halkın sağlığına zerre kadar katkısı bulunmamaktadır.

GMOs in World Supply, 2013/14

